

Oponentský posudek disertační práce Martina Stluky *Lexicum počátků staročeské prózy*. Praha 2010, 126 str.

Předkládaná disertace Martina Stluky je první prací, která podrobněji analyzuje lexikální zásobu prvních staročeských prozaických památek z poloviny 14. století. K analýze si autor vhodně zvolil tři zásadní staročeská překladová díla *Život Krista Pána*, *Pasionál* a *Životy svatých Otců*. Po prvním českém překladu bible z téže doby jde o staročeské památky, které vzhledem ke svému velkému rozsahu poskytují více než dostatečnou materiálovou základnu k závěrům o stavu slovní zásoby období, kdy se utvářela a upevňovala norma českého spisovného jazyka. (V souvislosti se staročeským překladem bible musím podotknout, že autorovo vyjádření na str. 12 v kapitole Kulturně-historicko-literární úvod, že Drážďanská bible je prvním kompletním staročeským biblickým překladem, je přinejmenším nešikovné, protože je nutné rozlišit překlad jako takový a jeho nejstarší zápis, tj. Drážďanskou bibli.)

Prvními dvěma památkami se autor již zabýval: jazykový rozbor *Života Krista Pána* byl tématem jeho diplomové práce obhájené v roce 2000 a později připravil edici všech dochovaných rukopisů, vzájemným vztahům *Života Krista Pána* a *Pasionálu* věnoval v roce 2003 studii *Vztahy mezi staročeským Životem Krista Pána a staročeským Pasionálem podle jejich nejstarších rukopisných zápisů* v Listech filologických. Posledně jmenovanou studii kupodivu ve své disertaci neuvedl v Seznamu použité literatury.

Po dostatečné úvodní charakteristice památek přistupuje autor k vlastní analýze, za jejíž teoretické východisko si zvolil práci Igora Němce z roku 1968 *Vývojové postupy české slovní zásoby*. Němcem stanovené a popsané vývojové tendence staročeské slovní zásoby pak systematicky aplikuje na lexikální materiál zvolených pramenů. Jádrem práce jsou kapitoly 2.2 – 2.4 bohatě rozčleněné podle jednotlivých lexikálních změn, které jsou bohatě dokládány konkrétními příklady ze zkoumaných památek. Podstatnou částí analýzy je popis a kvalifikace doložených slovtvorných prostředků. Základní analýzu slovní zásoby doplňují komentované přílohy, které zachycují některé specifické části lexika – frazémy, hapaxlegomena a terminologii.

Analýza lexikální zásoby je provedena náležitě, mám k ní jen některé dílčí připomínky. Např. na str. 60 se k substantivům s příponou *-ik* záhadně zatoulal *pocěstný*. Měl to být *pocěstník* doložený podle Staročeského slovníku v Životech svatých Otců? Všechn dokladový materiál uvádí autor v transkribované podobě, jeho transkripce je vesměs správná, jen občas najdeme písařské překlepy, např. *btatřie* místo *bratřie* na str. 27, *sapsenie* místo *spasenie* na str. 29, *čělobvati* místo *čělovati* na str. 114. Překlepem je patrně také *pošijek* místo *pošijek* na str. 65 vedle správného *zášijek* na téže straně, dokonce v témže řádku. Na několika místech v dokladech přejatých patrně ze Staročeského slovníku zůstala někde nedopatřením podoba transliterovaná, např. na str. 48 *petruziel*, *zaltář*, *v nemžto*. Za diskutabilní však pokládám přepis dvojhlásky *uo* na místě krátkého *o* v uváděných příkladech z PasMuza (*uoděvav* str. 47). Tento způsob transkripce by se snad dal přijmout v konkrétních příkladech, kde je přímo citován rukopis PasMuza, v němž je výskyt dvojhlásky *uo* za krátké *o* častý, těžko je však podle mého názoru přijatelný ve výčtech (str. 77, 78, 92, 109) a ve slovtvorných tabulkách (str. 59), kde by měly být lexikální jednotky uváděny v „normalizovaném“ tvaru, v němž je najdeme ve slovnících. To vadí zejména tam, kde stojí *uo* na začátku slova jako je *uodpočivalo*, *uoltářnicě* na str. 59, navíc zde by také mohlo jít o dloužení po předložce. Za sporné pokládám také adj. *uráživý* na str. 81: lexikální materiál ke Staročeskému slovníku má podobu *urazivý*. Stejně tak v lexikálním archivu Staročeského slovníku nenacházíme podobu *dietičstvie*, ale *dětičstvie*. Je sice pravda, že Gebaurův *Slovník*

staročeský má heslo *dietečstvie* s 1 dokladem ze Štítného, tady však může snadno jít o písářskou chybu a mylnou Gebauerovu interpretaci právě místo *dětičstvie*.

Vedlejším produktem lexikální analýzy *Života Krista Pána a Pasionálu* je vyjádření autorova stanoviska k dlouho tradované hypotéze, že tyto památky by mohly mít společného autora. V této otázce jeho lexikální analýza nepřinesla nic nového, dlouho tradovanou hypotézu uspokojivě ani neprokázala, ani nevyvrátila, pouze potvrdila dosud přijímaný názor, že o společném autorství svědčí řada jevů (především společná ojedinele se vyskytující slova). Skutečně nevím, zda je v našich možnostech toto zjištění fundovaně rozhodnout.

Posuzovaná disertační práce Martina Stluky doplňuje, prohlubuje a obohacuje současné poznání vývoje staročeské slovní zásoby a přináší i podněty pro další bádání. Práce vyhovuje podmínkám pro udělení titulu PhD., proto ji doporučuji k obhajobě.

Praha, 22. prosince 2010